

روش شناسی استخراج سبک زندگی اسلامی از سیره اهل بیت (ع)

پدیدآورده (ها) : کاویانی، محمد
علوم سیاسی :: سیاست متعالیه :: پاییز 1393، سال دوم - شماره 6 (علمی-پژوهشی)
از 31 تا 46
آدرس ثابت : http://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/1070975

دانلود شده توسط : رسول جعفریان
تاریخ دانلود : 04/03/1396

مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی (نور) جهت ارائهٔ مجلات عرضه شده در پایگاه،مجوز لازم را از صاحبان مجلات، دریافت نموده است، بر این اساس همه حقوق مادی برآمده از ورود اطلاعات مقالات، مجلات و تألیفات موجود در پایگاه، متعلق به "مرکز نور" می باشد. بنابر این، هرگونه نشر و عرضه مقالات در قالب نوشتار و تصویر به صورت کاغذی و مانند آن، یا به صورت دیجیتالی که حاصل و بر گرفته از این پایگاه باشد، نیازمند کسب مجوز لازم، از صاحبان مجلات و مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی (نور) می باشد و تخلف از آن موجب پیگرد قانونی است. به منظور کسب اطلاعات بیشتر به صفحه قوانین و مقررات استفاده از پایگاه مجلات تخصصی نور مراجعه فرمائید.

پایگاه مجلات تخصصی نور

www.noormags.ir

روش‌شناسی استخراج سبک زندگی اسلامی از سیره اهل بیت(ع)

محمد کاویانی*

تاریخ دریافت: ۱۳۹۳/۹/۲۳
تاریخ تأیید: ۱۳۹۳/۱۰/۲۵

چکیده

اهل‌بیت(ع) نور واحد تلقی می‌شوند که در کنار ثقل اکبر قرار گرفته و تأکید می‌کنند که «حلال محمد(ص) حلال الی یوم‌القیامه و حرام محمد(ص) حرام الی یوم‌القیامه». سبک زندگی آنان برای تمام بشر تا قیامت الگوست و این مستلزم توجه به اصول حاکم بر این سیره طیبه می‌باشد. سؤال مقاله حاضر این است که آیا در مطالعات سبک زندگی اهل‌بیت(ع)، مبانی و اصولی که موجب یکپارچگی و انسجام نتایج بشود، رعایت می‌شود؟ برای تبیین مسئله به روش تحلیل محتوای نظری آموزه‌های اهل‌بیت و دیدگاه بعضی از صاحب‌نظران دست یازیده‌ایم. این مقاله تعدادی از اصول کلی و بعضی از شاخص‌های مغفول از سبک زندگی اهل‌بیت(ع) را بررسی کرده و به این نتیجه رسیده است که اگر به این اصول، مبانی و پیش‌فرض‌ها توجه نشود، نتایج پژوهش‌های مربوط به سبک زندگی اهل‌بیت(ع) ممکن است انسجام و یکپارچگی لازم را نداشته باشند.

واژه‌های کلیدی:
سبک زندگی، اهل‌بیت، سیره، روش‌شناسی، رویکرد سیستمی.

* عضو هیئت علمی پژوهشگاه حوزه و دانشگاه m_kavyani@rihu.ac.ir

www.noormags.ir

مقدمه

شناسایی و عرضه «سبک زندگی اهل‌بیت»، از موضوعاتی است که از چند جهت، انعطاف‌پذیر و در نتیجه خطاپذیر است:

الف) مفهوم «سبک زندگی» به معانی متفاوت و در گستره‌ای وسیع به کار برده می‌شود. بعضی آن را به معنای «سیره اهل‌بیت» می‌دانند؛ بعضی از آن با عنوان «حیات طیبه» یاد می‌کنند؛ بعضی با تأکید بر آیاتی از قرآن، آن را معادل «زندگی سالم» تلقی می‌کنند و ...؛

ب) دسترسی ما به آموزه‌های اهل‌بیت(ع) از طریق احادیث و سیره آن بزرگان، در قالبِ الفاظِ مکتوب است. بنابراین به بررسی‌های سندی و دلالتی نیاز دارد. ممکن است کسی به تک‌تک گزاره‌های حدیثی استناد کند و آن را نماینده سبک زندگی اهل‌بیت بداند و دیگری معتقد باشد که بررسی جامع و دقیقی لازم است تا بتوانیم دستاورد آن را به اهل‌بیت(ع) نسبت بدهیم؛

ج) حتی نوع کاربرد واژه «اهل‌بیت» ممکن است با قدری مسامحه صورت پذیرد و این کاربردهای مسامحه‌ای، مورد اتفاق صاحب‌نظران قرار نگیرد؛ برای مثال ممکن است یک پژوهشگر، از زندگی امام صادق(ع) یا امام هادی(ع) یا امام عسکری(ع)، مطلبی را استخراج و برداشت خود را به عنوان سبک زندگی اهل‌بیت(ع) معرفی کند بدون اینکه توجه کرده باشد آن امام، در مقام بیان حکم واقعی بوده است یا در مقام تقیه؟ آیا قرینه‌های حالی و مقالی روشنی در دسترس بوده است یا نه؟ و ... .

د) در هدف‌گذاری از «مطالعات مربوط به سبک زندگی اهل‌بیت(ع)» نیز ممکن است تفاوت نظر وجود داشته باشد. ممکن است بعضی از پژوهشگران و همایش‌ها به دنبال عرضه مباحثِ صرفاً نظری در باب سبک زندگی اهل‌بیت(ع) باشند و افرادی دیگر درصدد باشند که بر اساس سبک زندگی اهل‌بیت(ع)، یک سبک زندگی اجرایی برای این دوره عرضه کنند.

این نوع انعطاف‌پذیری‌ها در موضوع «سبک زندگی اهل‌بیت(ع)» بیش از آن است که در پی شمارش و بررسی آن باشیم، اما یادآوری می‌کنیم که اگر اموری مثل امور یاد شده و احتمالاتِ متعددِ هر کدام از آنها را در هم ضرب کنیم، مجموعه احتمالاتِ پراکنده‌ای حاصل می‌شود که تفهیم و تفهّم در این باب را بسیار مشکل می‌سازد و هرکسی به سویی می‌رود؛ در حالی که همه به «سبک زندگی اهل‌بیت(ع)» تمسک کرده‌اند؛ اما اگر در شکل‌دهی مطالعاتِ شخصی و جهت‌دهی همایش‌ها و پژوهش‌های گروهی و سازمانی، در ابتدا معلوم سازیم که به دنبال چه هستیم و کدام گزینه از گزینه‌های احتمالی را قبول داریم،

www.noormags.ir

نتایج بهتر و دقیق‌تری به‌دست خواهیم آورد. بنابراین ضرورت دارد که در اصول حاکم بر پژوهش‌های «سبک زندگی اهل‌بیت» نوعی توافق اولیه حاصل شود تا همه گرد یک محور بچرخیم. در ابتدا به بعضی پیش‌فرض‌های این پژوهش اشاره می‌کنیم:

۱. برای دریافت درست از سبک زندگی اهل‌بیت(ع) باید به صورت بین‌رشته‌ای اقدام کرد. با توجه به اینکه سبک زندگی، عرصه‌های مختلفی مانند فردی، نظام خانواده، بهداشت، اقتصاد، سیاست و حکومت و... را در بر می‌گیرد، ما نیازمند این هستیم که متخصصان در رشته‌های مختلف، به مطالعه این بحث بپردازند. (ر.ک: لک‌زائی، ۱۳۹۲)

۲. اصطلاح «سبک زندگی» ابتدا ناظر به «عینیت‌های زندگی» است، نه «علم به عینیت‌های زندگی» و نه زیربناهای نظری آن؛ لکن به محض اینکه سخن از سبک زندگی اسلامی بگوییم، ضرورت می‌یابد که به زیربناهای نظری و معرفتی آن نیز توجه کنیم؛ چون اصولاً اسلامی بودنِ بسیاری از رفتارها، مبتنی بر همان مبانی معرفتی است؛ به عبارت دیگر، اگر به آن مبانی توجه نشود، ممکن است بسیاری از رفتارهای فرد مسلمان و غیر مسلمان، به ظاهر یکسان باشند؛ برای مثال کسی که صدقه می‌دهد، اگر با اعتقاد به توحید و معاد نباشد، نمی‌توان آن رفتار را داخل در سبک زندگی اسلامی دانست.

۳. سیره اهل‌بیت(ع) به معنای شیوه‌های رفتاری نسبتاً ثابتِ آن بزرگان در موضوعات و مسائل زندگی است. بنابراین می‌شود به جای اینکه بگوییم «سیره اهل‌بیت(ع)» این گونه بوده، بگوییم «سبک زندگی اهل‌بیت(ع)» این گونه بوده است. به این ترتیب، در این دو عبارت، «سبک زندگی» و «سیره» به یک معنا هستند؛ اما مسئله مهم در جامعه ما این نیست که سبک زندگی اهل‌بیت(ع) چگونه بوده است، تا به کتاب‌های «سیره پیشوایان» ارجاع داده شویم! بلکه مسئله مهم این است که جامعه ما چگونه می‌تواند «سبک زندگی اهل‌بیتی» داشته باشد. اگر کسی بگوید «من به سیره (سبک زندگی) اهل‌بیت(ع) علم دارم»، به این معنا نیست که «سبک زندگی من مطابق سبک زندگی معصومین(ع) است». آنچه ما در بحث «سبک زندگی اهل‌بیت(ع)» به دنبال آن هستیم، این است که «دارای سبک زندگی اهل‌بیتی بشویم» نه «دانا به سبک زندگی اهل‌بیتی»؛ و تفاوت بین این دو، بسیار زیاد است. دانا بودن به سبک زندگی (سیره) اهل‌بیت(ع) شاید چندان مشکل نباشد؛ ولی پژوهش‌هایمان باید با هدف دارا شدن سبک زندگی اهل‌بیتی باشد.

۴. پیش‌فرض دیگر این است که داشتن سبک زندگی اهل‌بیتی مستلزم بررسی‌های بین‌رشته‌ای و نظام‌سازی در علوم انسانی است. با مطالعه و پژوهش درباره سبک زندگی اهل‌بیت(ع)، نوشتن کتاب و مقاله و برگزاری همایش، فقط قدم اول را برداشته‌ایم؛ قدم‌های بعدی، اجرای این دانسته‌هاست.

www.noormags.ir

۵. در این «اجرایی کردن» است که نقش بانک، بیمه، رقابت و... در حوزه اقتصاد، و پای حوزه و دانشگاه و آموزش و پرورش و علوم انسانی و... در حیطه‌های معرفتی، و نقش صدها مفهوم دیگر در حیطه‌های فرهنگی، اجتماعی، امنیتی، دفاعی و... مطرح می‌شود و باید همه آنها را یکپارچه و نظام‌مند ببینیم. «صرف مطالعه یک رفتار و دست‌یابی به منبعی که رفتار را مشخص می‌کند کافی نیست.، بلکه... نیازمند جامعه‌شناسی، روان‌شناسی، تربیت‌شناسی و رفتارشناسی هستیم». (ر.ک: حکیم، ۱۳۹۲)

۶. در تعریف «سبک زندگی اهل‌بیت(ع) قید استمرار اخذ می‌شود؛ ولی اگر کاری فقط یک بار از سوی یکی از ائمه صادر شده باشد، آن سبک زندگی آنان تلقی نمی‌شود...». (ر.ک: پیشوائی، ۱۳۹۳) با توجه به «بین‌رشته‌ای» بودن و «پیچیدگی نسبی» در این مسیر و «استمراری» که در سبک زندگی وجود دارد، به نکته بعد منتقل می‌شویم.

۷. برای به دست آوردن سبک زندگی اهل‌بیت(ع)، لازم است به مبانی و اصولی توجه بشود که غفلت از هر کدام از آنها، موجب کاهش دقت ما و تردید در نسبت دادنِ آن سبک زندگی به اهل‌بیت(ع) خواهد شد. بعضی از این مبانی عبارت است از: ۱. توجه به الهی بودن منصب آنان؛ ۲. معصوم دانستن آنان؛ ۳. لزوم اطاعت از آنان؛ ۴. الهی دانستنِ علم آنان؛ ۵. همراهی و تطابق سیره آنان با قرآن؛ ۶. همراهی سیره آنان با حکم عَقل؛ ۷. همراهی سیره آنان با حکمت و مصلحت؛ ۸. همراهی سیره آنان با عرفِ مشروع و معقول و ... . (ر.ک: جباری، ۱۳۹۲)

در کنار این مبانی، رعایت اصولی نیز لازم است که در اینجا به آنها اشاره می‌کنیم:

الف) عبور از مفاهیم انتزاعی و تأکید بر رفتار

باید از کلیات و مفاهیم انتزاعی عبور کرده، به رفتارها توجه کنیم. در بعضی موضوعاتِ کلامی، بین شیعیان و اهل‌سنت اختلاف نظر وجود دارد، اما سبک زندگی اهل‌بیت(ع) به گونه‌ای نبوده است که کسی درباره آن اختلاف نظر داشته باشد. مباحث اعتقادی، زیربنای کل سبک زندگی اهل‌بیت(ع) است، ولی این اعتقادات را باید از تجلیاتِ رفتاری و عمل ایشان کشف کنیم؛ برای مثال باید «نشست و برخاست آنان»، «نوع گفت‌وگو و ارتباط آنان با دیگران»، «خواب و بیداری آنان»، «نوع، مقدار و کیفیت غذا خوردنِ آنان»، «لباس پوشیدنِ آنان»، «رفتارهای تربیتی و تدریسی آنان»، «کم و کیف عبادتِ آنان»، «رفتارهای سیاسی، اقتصادی، اجتماعی آنان»، و...، را بررسی کنیم. اصولاً سبک زندگی، در مرحله اول به «رفتارهای زندگی» مربوط می‌شود و در صورت لزوم، از این رفتارها عبور کرده، به نیت‌های افراد و مبانی نظری و اعتقادی آنها هم توجه می‌شود؛ (ر.ک: کاویانی، ۱۳۹۲) برای مثال وقتی در سبک زندگی اهل‌بیت(ع) بر کم و کیف عبادتِ آنان تأکید

www.noormags.ir

می‌شود، به‌خودی‌خود هر مخاطبی درمی‌یابد که یک زیربنای توحیدی در اینجا وجود دارد. بر این اساس، وقتی درباره «سبک زندگی اهل‌بیت» سخن می‌گوییم، باید توجه داشته باشیم که در مفاهیم کلامی، فقهی، عرفانی، فلسفی و... که در کلام آن حضرات وجود دارد، غرق نشویم، بلکه دقیقاً به زندگی روزمره و رفتارهای آنان بپردازیم؛ به عبارت دیگر، لازم است اهداف کلی را به اهداف واسطه‌ای در چندین رده و در نهایت به اهداف رفتاری تبدیل کنیم.

ب) تأکید بر وحدت‌بخشی و پرهیز از تفرقه

سبک زندگی اهل‌بیت(ع) باید به گونه‌ای مطرح شود که وحدت‌بخش باشد، نه اختلاف‌انگیز؛ همان‌طور که خود آن بزرگواران همواره تلاش می‌کردند که مردم را متحد سازند. در این راستا باید درون‌مایه‌های زندگی اهل‌بیت(ع) عرضه بشود، نه فقط نام آن بزرگواران بدون محتوای مورد نظر آنان؛ به عبارت دیگر، نباید مباحث و مقالات درباره سبک زندگی اهل‌بیت(ع)، مَحمِلی برای تفرقه و فاصله افتادن بین مسلمانان بشود. (یعقوبی اردنی، ۱۳۸۴) ما شیعیان باید با رفتارهایمان از اهل‌بیت(ع) و سبک زندگی آنان دفاع کنیم؛ ولی باید توجه داشت که دفاع بد و ضعیف، بسیار آسیب‌زا خواهد بود. از سوی دیگر، زیبایی‌های سبک زندگی اهل‌بیت(ع)، در این زندگی دنیازده و معنویت‌گریز امروزی، جاذبه دارد و رنگ و بوی معنویت الهی را به جای معنویت‌ها و عرفان‌های کاذب بشری عرضه می‌کند. انتظار اسلام از پیروانش، این است که همه اعتقادات، اخلاقیات، احکام، علوم عقلی و نقلی اسلام، در زندگی روزمره حضور یابد و اگر چنین بشود، بسیاری از اختلافات به خودی خود رخت برمی‌بندد. (آقانوری، ۱۳۸۸) به طور مثال اگر مناجات امامان معصوم(ع) را که در صحیفه‌های متعدد آمده است و مفاهیمِ اختلافی در آن وجود ندارد و دل هر انسان سالم با فطرت پاک را به خود جلب می‌کند، به مسلمانان معرفی کنیم، تأثیر وحدت‌بخش خواهد داشت، نه تفرقه‌انگیز. از این نوع موارد در سبک زندگی آن حضرات بسیار زیاد است.

ج) قابلیت اجرا برای همه مسلمانان

سبک زندگی اهل‌بیت(ع) باید به گونه‌ای مطرح شود که برای همه مسلمانان، بلکه برای همه مردم دنیا، اجراشدنی باشد؛ نه به صورت یک سبک زندگی فرقه‌ای و گروهی یا حتی یک مذهبِ کوچک در گوشه‌ای از دنیا. باید فرض شود که اهل‌بیت(ع) هم‌اکنون می‌خواهند دنیا را اداره و هدایت کنند و برای تمام مسائل بشر امروزی، باید پاسخی مناسب عرضه کنند؛ آن هم به گونه‌ای که از مجاری و گذرگاه‌های زندگی امروزی (مثل آموزش و پرورش، دانشگاه، بازار، اقتصاد، سیاست، رسانه‌های جمعی و فرهنگِ امروزی و...) عبور

www.noormags.ir

کند و اجرایی شود. نباید از اهل‌بیت به عنوان «تافته‌های جدابافته»ای یاد کرد که انسان‌های معمولی، توان پیروی از سبک زندگی آنان را ندارند و قله‌هایی بسیار بلند و دست‌نیافتنی تلقی شوند، بلکه باید با روشی مناسب و پذیرفتنی (یعنی اجتهاد) در موضوعاتِ زندگی روزمره به اهل‌بیت (که اکنون در قالب احادیث و سیره در اختیار داریم) مراجعه کنیم و پاسخ‌های لازم از آنان دریافت کرده و به عنوان سبک زندگی اهل‌بیت معرفی کنیم. در این صورت در درازمدت، اهل‌بیت(ع) به عنوان الگوی مناسب سبک زندگی در دنیای کنونی، مورد توجه قرار می‌گیرند و پذیرفته می‌شوند. سبک زندگی اهل‌بیت(ع) اگر درست استخراج شود، ظرفیت پاسخ‌گویی به تمام مسائل نوپدید امروزی را دارد.

ما گاهی معصومین(ع) را غیر قابل دسترس توصیف می‌کنیم و این بسیار آسیب‌زاست؛ مثلاً گزارش می‌شود که سلمان وارد خانه حضرت زهرا(س) شد و ایشان را در حال آسیاب کردن گندم دید، در حالی امام حسن(ع) و امام حسین(ع) نیز که بچه بودند در اتاق گریه می‌کردند. سلمان گریست و گفت دختران پادشاهان در اوج ناز و نعمت زندگی می‌کنند و شما این‌گونه زندگی می‌کنید! اجازه دهید به شما کمک کنم. حضرت زهرا(س) به ایشان فرمودند: یا بچه‌ها را آرام کن یا گندم را آسیاب کن. این یک گزارش ناب از زندگی حضرت زهرا(س) است که در منابع معتبر نقل شده است؛ لکن این‌گونه تحریف شده است که سلمان وارد شد و دید گهواره بچه‌ها به‌خودی‌خود در حرکت است و آسیاب هم به طور خودکار می‌چرخد و حضرت زهرا(س) نیز در حال عبادت است؛ وقتی به پیامبر(ص) گزارش داد، آن حضرت فرمودند، چون خداوند فاطمه را خیلی دوست دارد، ملکی را فرستاده است که در کارها به فاطمه کمک کند تا او به عبادت بپردازد. معمولاً هر زنی که این نقل تحریف شده را بشنود، با خودش می‌گوید اگر خداوند برای کارهای من هم یک ملک بفرستد، حاضرم تمام وقتم را عبادت کنم .... (صفری فروشانی، ۱۳۹۲: ۸۲)

د) فرازمانی و فرامکانی بودن

جهانی بودن از ویژگی‌هایی قطعی دین اسلام است و حتی غیرمؤمنان به آن نیز می‌دانند که دعوت اسلام، همگانی بوده و محدود به منطقه جغرافیایی خاصی نبوده است. پیامبر(ص) به قیصر روم و پادشاه ایران و فرمانروایان مصر و حبشه و شامات و نیز به رؤسای قبایل مختلف عرب و... نامه نوشت و پیک ویژه به سوی آنان فرستاد و همگان را به پذیرش این دین مقدس دعوت کرد و از پیامدهای وخیم مخالفت با اسلام برحذر داشت.[1] خداوند در آیات زیادی، همه مردم را با عنوان «یا ایها الناس» (ر.ک: بقره، آیه ۲۱/ نساء ، آیه ۱/ فاطر ، آیه ۱۵) و «یا بنی آدم» (ر.ک: اعراف، آیه ۲۶، ۲۷، ۲۸، ۳۱، ۳۵/ یس، آیه ۶۰) مورد

www.noormags.ir

خطاب قرار داده و هدایت خود را شامل همه انسان‌ها «الناس» (ر.ک: بقره، آیه ۱۸۵، ۱۸۷/ آل عمران، آیه ۱۳۸/ ابراهیم، آیه ۱، ۵۲/ جاثیه، آیه ۲۰/ زمر، آیه ۴۱/ نحل، آیه۴۴/ کهف ، آیه۵۴/ حشر ، آیه۲۱) و «العالمین» (ر.ک: انعام ، آیه۹۰/ یوسف ، آیه۱۰۴/ ص ، آیه۸۷/ تکویر ، آیه۲۷/ قلم ، آیه۵۲) دانسته است. همچنین در آیات فراوانی، رسالت پیامبر(ص) را برای همه مردم «الناس» (ر.ک: نساء ، آیه۷۹/ حج ، آیه۴۹/ سباء ، آیه۲۸) و «العالمین» (ر.ک: انبیاء ، آیه۱۰۷/ فرقان ، آیه۱) ثابت کرده و در آیه‌ای بر فراگیر بودن دعوت وی درباره هر کسی که از آن مطلع شود، تأکید فرموده است. (ر.ک: انعام ، آیه۱۹/ مصباح یزدی، ۱۳۶۵) قرآن از سوی خداوند است؛ نه در گذشته و نه در آینده، هیچ باطلی در آن راه نداشته و ندارد.[۲] در روایت نیز آمده است که حلال و حرام محمد(ص) تا روز قیامت استمرار دارد.[۳] امام رضا(ع) نقل کرده‌اند که از امام صادق(ع) پرسیدند: چه سِرّی است که هرچه زمان بیشتری بر قرآن می‌گذرد و هرچه بیشتر تلاوت می‌شود، بر طراوت و تازگی‌اش افزوده می‌گردد؟ در جواب فرمودند: برای اینکه قرآن تنها برای یک زمان و برای یک امت نازل نشده، بلکه برای همه زمان‌ها و همه مردمان نازل گردیده است. بنابراین خداوند متعال قرآن را به‌گونه‌ای نازل فرموده که بر زمان‌ها و افکار پیشی گیرد و در هر عصری، مفاهیم تازه‌ای از معارف بلند آن کشف شود. (محمدی ری‌شهری، ۱۳۷۷: ۸ ، آیه۷۰، ح ۱۶۱۳۵) احکام اسلام در فطرت و نهاد بشر جای دارد. از این رو ماندگار[۴] و بیان‌کننده همه خواست‌های بشر است.[۵] امام صادق(ع) فرمود: «خداوند در قرآن هر چیزی را بیان کرده است؛ به خدا سوگند، چیزی که نیاز مردم بوده است کم نگذاشت تا کسی نگوید: اگر فلان مطلب درست بود، در قرآن نازل می‌شد؛ آگاه باشید که خداوند همه نیازهای بشر را در قرآن نازل کرده است». (حویزی، بی‌تا، ج ۳: ۷۴)

همچنین فرمودند: «در قرآن، اخبار شما و اخبار گذشته‌ها و اخبار آینده‌ها و اخبار آسمان و زمین است و اگر کسی که علمش را می‌داند، شما را به آنچه در قرآن است خبر دهد، تعجب خواهید کرد». (کلینی، بی‌تا: ج ۲ ، ص ۵۶۴)

امام خمینی(ره) درباره جامعیت قرآن می‌فرماید: «قرآن مخزن همه علوم است» (امام خمینی، ۱۳۶۹). علامه طباطبایی نیز می‌فرماید:

> نباید از نظر دور داشت که اسلام دارای دو نوع احکام و مقررات است: ۱. احکام و مقررات ثابت که بر اساس آفرینش انسان و مشخصات ویژه او استوار است...؛ ۲. مقررات و احکامی که جنبه موقعیتی یا محلی و یا جنبه دیگری دارد و تغییرپذیر است و به حسب مصالح مختلف زمان‌ها و مکان‌ها، اختلاف پیدا می‌کند... . (طباطبایی، بی‌تا: ۴۷ ـ ۶۹؛ سبحانی، ۱۳۸۵: ۱۴۰)

www.noormags.ir

بر این اساس، لازم است در عرضه «سبک زندگی اهل‌بیت(ع)» به موضوعاتی بپردازیم که ویژگی فرازمانی و فرامکانی بودنِ آن، نه تنها محفوظ بماند، بلکه مورد تأکید و توجه ویژه قرار بگیرد.

ه) جامع بودن سبک زندگی اهل‌بیت(ع)

سبک زندگی اسلامی که برگرفته از اهل‌بیت(ع) است، یکپارچه است؛ نگاه واحدی به تمام ابعاد زندگی انسان دارد و اجزای آن، مانند اجزای یک پازل، مکمل یکدیگر هستند. نمی‌شود بخشی از سبک زندگی اهل‌بیت را به صورت برجسته به جامعه ارائه داد و از بخش دیگر غافل بود؛ برای مثال نمی‌شود بر عبادات اهل‌بیت(ع) تمرکز داشت و از جهت‌گیری‌های اقتصادی آن بزرگان به‌ویژه در تولید غافل بود. اگر سبک زندگی اهل بیت(ع) به صورت جزیره‌ای و گزینشی عرضه شود، برای زندگی امروزی بشر کافی نخواهد بود. بنابراین در سیاست‌گذاری‌های فرهنگی و پژوهشی و راهکارهای اجرایی مربوط به سبک زندگی اهل‌بیت(ع)، باید آن را یکپارچه عرضه کنیم؛ به گونه‌ای که ناظر به تمام ابعاد زندگی، اعم از اقتصاد، سیاست، فرهنگ، اجتماع، خانواده، اخلاق و... باشد. سبک زندگی اهل‌بیت(ع) برگرفته از سیستم مفهومی اسلام است. (ر.ک: کاویانی، ۱۳۹۱) همان‌طور که نمی‌شود اجزای یک سیستم عینی مثل ساعت را از هم جدا کرد و کنار هم روی میز قرار داد و انتظار داشت که کار ساعت را بکند و زمان را نشان بدهد، حق نداریم اجزای سبک زندگی اهل‌بیت(ع) را هم که یک کل یکپارچه است، از هم جدا کنیم و انتظار موفقیتِ کامل داشته باشیم. به همین دلیل، اگر همه همت ما این باشد که اقتصاد را اسلامی کنیم، ولی از اخلاق اسلامی غافل باشیم، نتیجه مطلوب نخواهیم گرفت. بنابراین در اجرای سبک زندگی اهل‌بیت(ع) همه افراد، نهادها و قوای مختلف و کلیت نظام اسلامی، وظایفی دارند؛ این‌گونه نیست که «سبک زندگی» یک موضوعِ بخشی و کوچک باشد که فقط بعضی افراد یا نهادها به آن توجه بکنند. به هر حال انتظار نمی‌رود که در طول پنج یا ده سال، سبک زندگی اهل‌بیت(ع) به صورت همه‌جانبه در جامعه اجرا شود؛ چون بخش‌های مختلف درهم‌تنیده هستند و اقدام به اصلاح هر بخش، با اصلاح بخش‌های دیگر تلاقی پیدا می‌کند و از سرعت می‌کاهد. بنابراین همه ابعاد باید تا حد ممکن با هم پیش برده شوند و نیز باید واقع‌بین باشیم که ابعادِ مختلف، در طول زمان و در تعامل با یکدیگر اصلاح می‌شوند.

www.noormags.ir

و) هم‌پوشانی سبک زندگی اهل‌بیت(ع)

همه معصومان(ع) جلوه‌ای از یک نور هستند و همه از ولایت تکوینی برخوردارند. بنابراین هر امام اگر در موقعیت و شرایطِ امام دیگر بود، همان کاری را انجام می‌داد که آن امام(ع) انجام داده است. به هر حال، آنان در هر موقعیتی، بهترین رفتار و روش و تصمیم را دارند. همه امامان، جلوه کاملی از صفات و اسمای الهی هستند؛ ولی شرایط خاص و ویژگی‌های زمانه، باعث شده است که جنبه‌ای از شخصیت روحانی آنها تجلی یابد. (ترخان، ۱۳۸۸) عرضه سبک زندگی امامان معصوم(ع) به صورت تفکیک‌شده، به گونه‌ای که القای تفاوت بشود، درست نیست؛ چراکه در دوران کوتاه زندگی هر یک از ایشان و در شرایط و زمینه‌های موجود، نمی‌توان سبک کامل زندگی را یافت. موقعیت مناسب برای عرضه همه موضوعاتِ زندگی در قالب بیان، رفتار یا تقریر، برای همه امامان معصوم(ع) فراهم نبوده است. مطرح کردنِ سبک زندگی هرکدام از آن بزرگان به صورت جداگانه، چه‌بسا بر خلاف نظر محقق و مؤلف، مباینت و متفاوت بودن را در اذهان تداعی کند. بنابراین سبک زندگی هر یک از معصومان(ع) را که همان سبک زندگی اسلامی است، باید یک مجموعه واحد تلقی کرد. به فرمایش مقام معظم رهبری «باید اهل‌بیت را مثل یک انسان دویست و پنجاه ساله در نظر گرفت». (خامنه‌ای، ۱۳۹۱) بنابراین مناسب است که تقسیم کارِ پژوهشی در باب سبک زندگی اهل‌بیت(ع) بر اساس تفکیک موضوعی باشد، نه بر اساس سبک زندگی هرکدام از آن بزرگان؛ برای مثال گفته شود که سبک زندگی خانوادگی اهل‌بیت(ع) چگونه بوده است؟ سبک زندگی اخلاقی آن بزرگان چگونه بوده است؟ سبک زندگی اقتصادی آنان چگونه بوده است و همین طور در تمام موضوعات ریز و درشتِ دیگر، روش تمام اهل‌بیت(ع) بررسی شود.

ز) توجه به آموزه‌های موقعیتی و فراموقعیتی اهل‌بیت(ع)

یک قسم از آموزه‌های اهل‌بیت، اصول و مفاهیم کلی است که فرازمانی و فرامکانی است. محتوای این اصول و کلیات، به گونه‌ای است که محدودیت زمانی و مکانی در آن راه ندارد و نمی‌توان گفت مربوط به قرون گذشته یا آینده است یا مربوط به زندگی سنتی قدیم یا زندگی مدرن امروزی است. (ر.ک: فاضلی، ۱۳۸۴) ما باید بتوانیم این آموزه‌ها را متناسب با شرایط اجتماعی خودمان اجرا کنیم؛ بدین معنا که امروز نمی‌توانیم بر پوست گوسفند بخوابیم، ولی باید در سطح زندگی عمومی افراد جامعه زندگی کنیم تا طبق روایت امیرالمؤمنین(ع) زندگی فقیرانه فقیر برای او دشوار نباشد. (اختری، ۱۳۹۲) اصول اعتقادی و اخلاقی یا برخی از آموزه‌های فقهی مسلّمی که در دین ما وجود دارد، فرازمانی و فرامکانی است. معادباوری، خداباوری، ایمان به غیب، اصالت معنویت، ارزش‌های اخلاقی،

www.noormags.ir

ارزش‌هایی مانند ایثار و شهادت، راست‌گویی، نوع‌دوستی، امانت‌داری، شجاعت و... از این قبیل هستند.(۶)

قسم دیگر آموزه‌های اهل بیت(ع) آن‌گونه نیست که به‌صورت عینی در تمام زمان‌ها و مکان‌ها اجرا شود؛ اینها را فروع و جزئیات می‌نامیم که متناسب با زمان و مکان و موقعیت و شرایط مختلف و نیاز و امکانات جوامع، شکل می‌گیرد و به همین دلیل متفاوت است.(۷) برای مثال نوع لباس پوشیدن در مناطق سردسیر و گرمسیر و نیز در اقوام و قبایل، در طبقات مختلف سِنی، حتی از شهری به شهری دیگر، تفاوت دارد. این تفاوت‌ها پذیرفتنی و درخور توجه است، اما نباید با اصول کلی سبک زندگی اهل‌بیت(ع) تعارض پیدا کند؛ برای مثال این اصل اسلامی که غیرمسلمانان نباید مسلمان‌ها را تحقیر کنند و یا کافران نباید بر مسلمانان تسلط داشته باشند،(۸) در مورد لباس هم مصداق پیدا می‌کند؛ یعنی لباس مسلمانان نباید به گونه‌ای باشد که موجب تحقیر آنها شود؛ یا بر اساس این اصل کلی اسلامی که در فضای عمومی جامعه، نباید جلوه‌ها و مظاهر شهوانی وجود داشته باشد، لباس هم مصداقی از آن است و باید رعایت شود.

ح) ضرورت استخراج آموزه‌های موقعیتی از فراموقعیتی

چگونه باید اصول را از فروع تشخیص داد؟ اجتهاد به معنای متداول در حوزه‌های علمیه، می‌تواند در کشف تمامی امور مربوط به سبک زندگی اهل‌بیت(ع) کاربرد داشته باشد. در این صورت، بن‌بستی وجود نخواهد داشت و پرسشی بی‌پاسخ نخواهد ماند؛ هر مسئله‌ای با روش اجتهادی و توجه به مفاهیمی مثل اهم و مهم، عام و خاص، مطلق و مقید، رفع تعارض ادله و... حل خواهد شد. همچنان که در بررسی ادله نقلی، قواعد «تعادل و تراجیح» کارگشاست، در بررسی ادله عقلی و نقلی و حتی رابطه بین ادله تجربی و نقلی، تجربی و عقلی نیز این قواعد به کمک خواهند آمد؛ برای مثال در مورد پوشیدن پیراهن آستین‌کوتاه در بیرون منزل، اگر در زندگی معصومان(ع) دستور مشخصی وجود داشته باشد، به آن عمل می‌شود؛ ولی اگر بعد از جستجو، پاسخ صریحی یافت نشد، باید از راه اجتهاد به پاسخ این پرسش برسیم.

مدیریتِ کلانِ مطالعات مربوط به سبک زندگی اهل‌بیت(ع) باید به گونه‌ای باشد که اولاً تمام موضوعاتِ زندگی را پوشش دهد؛ چون باید در تمام امور زندگی، مورد تأیید اهل‌بیت(ع) باشیم؛ ثانیاً روش اجتهادی باید در تمام رشته‌های علوم انسانی مانند اخلاق، سیاست، اقتصاد و... وارد شود؛ مثلاً در پاسخ به این پرسش که تکلیف شرعی افرادی که بر اثر ازدحام جمعیت در مترو یا اتوبوس، ناخواسته با نامحرم برخورد می‌کنند چیست، نمی‌توان فوری گفت «از این وسایل استفاده نکنید». این مسئله به ظاهر ساده را باید با تمام

www.noormags.ir

مسائل جانبی‌اش در حیطه‌های «ترافیک شهری»، «آلودگی هوا»، «مدیریت زمان»، «اقتصاد خانواده»، «رعایت عفت» و...، بررسی کرد و به پاسخی مناسب رسید که تکلیف فرد چیست؟ تکلیف مدیریت مترو چیست؟ تکلیف نهادهای دیگر چیست؟ در کنار نگاهِ فنی به هرکدام از این حیطه‌ها، نگاه اجتهادی اسلامی نیز لازم است.

ط) شیوه تفریع امور موقعیتی بر امور فراموقعیتی (شیوه اجتهادی)

در سبک زندگی اهل‌بیت(ع)، مسائل نوپدید امروزی با الفاظ و مفاهیمِ جاری، موجود نیست. از یک‌سو، نمی‌شود از سبک زندگی سخن گفت و به اموری مثل کامپیوتر، اینترنت، فضای مجازی، بانک و بیمه و سود بانکی، زندگی کاملاً ماشینی، رسانه‌های جمعی، جنگ نرم، و... نپرداخت؛ از سوی دیگر، معلوم است که این الفاظ و معانی در سخنان آن بزرگان وجود ندارد؛ بنابراین دست یافتن به سبک زندگی اهل‌بیت(ع) منوط و متوقف بر اجتهاد و استنباطِ پاسخ‌های لازم از سخنان و سیره آن بزرگان است.

به اصولِ ثابتِ زندگی اهل‌بیت(ع) بدون هیچ کم‌وکاستی باید عمل کرد و درباره فروعی که مقید به زمان و مکان خاص می‌شود، باید مطابق با زندگی امروزی، به گونه‌ای تصمیم گرفت و به آنها عمل کرد که اصولِ ثابت تخریب نشوند. از آنجا که سبک زندگی اهل‌بیت(ع)، همان سبک زندگی اسلامی است، در موارد نوظهور می‌توان با استفاده از شیوه اجتهاد، حکم آنها را به دست آورد. بنابراین، بشر می‌تواند با حفظ اصول، از همه لذت‌ها و امکانات و ظرفیت‌های زندگی امروزی، استفاده معقول، مشروع، منطقی و منطبق بر سبک زندگی اهل‌بیت(ع) را داشته باشد. می‌توان زندگی مدرن داشت، به گونه‌ای که معادباوری، خداباوری، ایمان به غیب، نوع‌دوستی، صداقت، ایثار و فداکاری و...، در همه ابعاد آن جلوه‌گر باشد؛ به عبارت دیگر، زندگی مدرن و عصر ارتباطات و تکنولوژی امروزی در ابعاد متعدد و... اختلاف ماهیتی با سبک زندگی اهل‌بیت(ع) ندارد. اختلاف‌هایی که به چشم می‌خورد، به این علت است که مهندسی فرهنگی آن به صورت اسلامی صورت نگرفته است. می‌توان در برنامه‌های کوتاه‌مدت، میان‌مدت و درازمدت، زندگی مدرن را با اصول کلی سبک زندگی اهل‌بیت(ع) تطبیق داد.

ی) شیوه‌های کاربردی کردن سبک زندگی اهل‌بیت(ع)

تاکنون نگاه محققان و مؤلفان جامعه ما به سبک زندگی، نگاهِ «اصلاح اجتماعی» نبوده است. منظور مقام معظم رهبری از طرح بحث سبک زندگی و تأکید بر آن نیز این نبوده که فقط کارِ نظری انجام دهیم و فقط در آیات و روایات جست‌وجو کنیم که مثلاً درباره وجدان کاریِ چه روایاتی داریم و سپس آن را تبدیل به کتاب کنیم، بلکه منظور این بوده است که آن آیات و روایات و مفاهیمِ نظری، در زندگی ما اجرایی گردد. هدف اصیل،

www.noormags.ir

دانستنِ سبک زندگی اهل‌بیت(ع) نیست، بلکه عمل کردن به آن است. در این راستا باید سازوکارها و فرآیندهای اجرایی شدنِ سبک زندگی اهل بیت(ع) را بیابیم. برای این منظور، باید علاوه بر کارهای پژوهشیِ، همه نهادها و مجموعه‌های قانون‌گذار و اجرایی کشور وارد شوند و جدی‌تر به موضوع «سبک زندگی» بپردازند.

آنچه تا به حال در دو سال گذشته انجام شده است، تلاش برای کسب اخلاق اسلامی یا در نهایت، اخلاق عملی بوده و مبتنی بر آسیب‌شناسی سبک زندگی در جامعه امروزی ما نبوده است. به نظر می‌رسد که راه درست برای اجرای سبک زندگی اسلامی، این است که نیازها و آسیب‌ها را در جامعه شناسایی و گردآوری کنیم؛ برای مثال اگر به صورت موردی، زندگی شبانه‌روز یک نفر را بررسی کنیم، ممکن است آن فرد در بعضی موارد از آموزه‌های اسلامی بی‌اطلاع باشد؛ در بعضی موارد نیز اطلاع داشته باشد، ولی زمینه اجرای آنها را نداشته باشد و در مواردی نیز ممکن است عامل آسیب‌زا زمینه‌های درونی مانند تنبلی و هوای‌نفس باشد. این سخن در مورد همه افراد و ساختارها و نهادهای اجتماعی صدق می‌کند؛ از این رو باید برای هر کدام از این سه نوع مانع (فقر اطلاعاتی، اشکالات ساختاری و آمادگی‌های روان‌شناختی فرد)، در سطح کلانِ اجتماعی، برنامه‌ریزی مناسب انجام شود.

برای مثال، یکی از آموزه‌های اسلامی، زود خوابیدن در شب، سحرخیزی و بیدارماندن در بین‌الطلوعین است، ولی بیشتر مردم به این آموزه عمل نمی‌کنند؛ زیرا نظام اجتماعی که ما جزئی از آن هستیم، به صورت نوشته و نانوشته، خواسته یا ناخواسته، برخلاف این آموزه تعریف شده است. بعضی جلسات علمی، بعضی از برنامه‌های مفید و مهم تلویزیون، بعضی الزامات اداری و کاری، بازارگردی و پارک‌گردی، دید و بازدیدهای شبانه و... موجب می‌شوند که شب‌بیداری، آرام آرام به یک هنجار اجتماعی و حتی ارزش اجتماعی تبدیل بشود. در نتیجه، رفته رفته دیر خوابیدن به صورت عادت درمی‌آید و هوای نفس و تنبلی‌های فردی هم ضمیمه آن می‌شود و پس از مدتی این آموزه ارزشمند از سبک زندگی اهل‌بیت(ع) فراموش می‌گردد.

در مورد تغذیه، مقدار و نوع آن نیز این‌گونه است. در سبک زندگی اسلامی، سه وعده غذایی تعریف نشده، بلکه توصیه شده است که در زمان گرسنگی غذا میل شود؛ ولی ما مقید به سه وعده غذا در روز هستیم و حتی اگر گرسنه نباشیم شام می‌خوریم؛ چراکه عادت و رسم اجتماعی شده است. بنابراین باید سبک زندگی ما از مهدکودک و دبستان تا دانشگاه و حوزه اصلاح گردد. برای اصلاح این موارد نیز باید به درهم تنیدگی آنها توجه داشت.

مثال دیگر اینکه سبک زندگی اهل‌بیت(ع) به ما می‌گوید در بازار مسلمانان نباید ربا وجود داشته باشد[۹] و این کار محاربه با خداست؛[۱۰] ولی نمی‌توان به صورت بخشنامه‌ای به

www.noormags.ir

کاسب گفت که ربا نگیرد، سود کم بگیرد یا اگر مشتری، جنسی را خرید و پشیمان شد، جنس را از او پس بگیرد؛ چون خواهند گفت که در عرف بازار، اعم از تولیدکننده و فروشنده و خریدار و عموم مردم، همه این‌گونه عمل می‌کنند و مجموع ساختار این‌گونه شکل گرفته است. همچنین در سبک زندگی اهل‌بیت(ع) لقمه حرام به هیچ‌وجه توجیه‌پذیر نیست و این یک اصل است که نباید از آن غفلت شود؛[۱۱] اما گاهی به ذهن می‌آید که عمل قطعی به آن، غیرممکن است؛ چون نظام اجتماعی و اقتصادی اسلامی تدوین و اجرایی نشده است؛ به عبارت دیگر، آنچنان که در علوم رفتاری مثل جامعه‌شناسی، روان‌شناسی، مدیریت و... مطرح می‌شود، در کنارِ تکالیفِ فردی، یک ساختار اجتماعی و چارچوب‌ها و قواعد و مقررات و هنجارهای اجتماعی نیز باید وجود داشته باشد که حامی و مدافع و زمینه‌سازِ رفتارهای فردی باشد، و این امور در زمینه سبک زندگی اسلامی فراهم نشده است.

ک) نگاه تدریجی و مستمر

با الهام از سیره و روش اهل‌بیت(ع) در می‌یابیم که سبک زندگی، به تدریج نابود می‌شود یا به‌دست می‌آید؛ یعنی به سادگی نمی‌توان سبک زندگی مردم را تغییر داد؛ زیرا سبک زندگی یک لایه از هویت فردی و اجتماعی است که به سادگی و با یک بخشنامه و آئین‌نامه تغییر نمی‌یابد، بلکه باید به طور بنیادی و با حوصله و آرامش به آن پرداخت. (ر.ک: شریفی، ۱۳۹۲)

هر کسی باید به آنچه از سبک زندگی اسلام می‌داند، عمل کند (اعم از زندگی فردی یا اجتماعی یا حتی اصلاح ساختارهای حاکمیتی) تا به تدریج به دیگر مطالب نیز علم پیدا کند؛ برای مثال یکی از آموزه‌های اسلامی در سبک زندگی اهل‌بیت(ع) این است که مشکلات را آزمایش‌هایی تلقی کنیم که هیچ کس را گریزی از آن نیست[۱۲] و مؤمن را آبدیده می‌کنند.[۱۳] بنابراین باید آنها را نعمتی از جانب خداوند بدانیم که باعث رشد انسان و بخشیده شدن گناهان می‌شوند.[۱۴] در صورت عمل به این آموزه، هیچ‌گاه برای مشکلات مادی و دنیایی که در ایجاد آنها مقصر نبوده‌ایم، افسرده و اندوهگین نخواهیم شد؛ چرا که اندوهگین شدن برای مسائل دنیایی در سبک زندگی اهل‌بیت(ع) جایی ندارد. با عمل به همین یک آموزه در زندگی روزمره، سبک زندگی ما بسیار تغییر می‌کند؛ حال اگر آموزه‌های دیگر اهل بیت(ع) را درباره خود، دیگران، هستی و زندگی و... اجرا کنیم سبک زندگی‌مان با آنچه اکنون هست، بسیار متفاوت خواهد شد؛ اما متأسفانه ما در عمل کردن به آنچه می‌دانیم، بسیار مسامحه یا تنبلی می‌کنیم.

اجرای سبک زندگی اهل‌بیت(ع) به‌صورت همه جانبه در زندگی فردی و اجتماعی، نیاز به برنامه‌ریزی درازمدت و اجرای تدریجی و مستمر دارد. وقتی سخن از تدریج می‌گوییم،

www.noormags.ir

منظور این نیست که باید مسامحه کنیم، بلکه منظور این است که «تدریج» در ماهیتِ تغییرات و اصلاحات اجتماعی حضور دارد. در واقع با وجود نهایت تلاش، دقیق‌ترین تدبیرها و تنظیم برنامه‌های کوتاه‌مدت، میان‌مدت و درازمدتِ کافی، باز هم نتایج به تدریج حاصل خواهند شد. بنابراین نباید انتظار تغییراتِ ناگهانی و بسیار آشکار را داشته باشیم.

نتیجه‌گیری

اصول کلی که ذکر شد، مطالبی نیست که دانشمندان اسلامی از آن غافل باشند؛ ولی نکته درخور توجه این است که هر فرد یا نهاد یا سازمانی، ممکن است خود را فقط عهده‌دار بخشی از تکالیف بداند و دیگران را مسئول جمع‌بندی و انسجام‌دهی کارها تلقی کند. در این صورت، نتیجه پژوهش‌ها و اقدامات به اندازه کافی مفید نخواهد بود؛ برای مثال برای داشتنِ سبک زندگی اهل‌بیتی، سه نوع اقدام لازم است: الف) با مطالعاتِ دقیق و عمیق، معلوم سازیم که بر اساس مکتب اهل‌بیت(ع) سبک زندگی مطلوب، در زمان ما چگونه است؟ ب) با مطالعات میدانی از راه‌های مختلف، معلوم سازیم که وضعیتِ کنونی سبک زندگی ما چگونه است و چه مقدار با سبک زندگی اهل‌بیتی فاصله دارد؟ ج) ابتدا در آموزه‌های اهل‌بیت(ع) و قرآن و سپس در علوم رفتاری، به دنبال راهکارها و فرایندهای مناسب برای از بین بردن این فاصله باشیم. با غفلت از هر کدام از این سه وظیفه، سبک زندگی اهل‌بیتی در جامعه ما اجرا نخواهد شد. ما نیاز داریم که اولاً، به لحاظ نظری و بنیادی، این باور را در خود و جامعه‌مان ایجاد کنیم که «سبک زندگی اهل‌بیت(ع) جامعیت دارد»؛ ثانیاً، به لحاظ راهبردی، تلاش‌ها را در این راستا قرار دهیم که سبک زندگی اهل‌بیتی را «دارا» بشویم و به «دانا» شدن اکتفا نکنیم؛ ثالثاً، نهادهایی مثل «مجمع جهانی اهل‌بیت(ع)» و «شورای عالی انقلاب فرهنگی» به گونه‌ای در تصمیم‌گیری‌ها و برنامه‌ریزی‌های خود و دیگر نهادها دقت کنند که این‌گونه اصول را به کاربرد نزدیک سازند و همه اقدامات مورد نیاز انجام بشود، نه اینکه بعضی اقدامات و پژوهش‌ها تکراری باشد و بعضی متروک بمانند.

پی‌نوشت‌ها

۱. نامه‌های پیامبر اکرم(ص) در کتاب‌های معتبر تاریخی، ضبط گردیده و مجموعه آنها به صورت کتاب مستقلی به نام مکاتیب الرسول گردآوری شده است.

۲. «لایأتیهِ الْباطِلُ مِنْ بَینِ یدَیهِ وَ لا مِنْ خَلْفِهِ تَنْزِیلٌ مِنْ حَکِیمٍ حَمِیدٍ». (فصلت، آیه۴۲)

۳. «حلال محمد حلال إلی یوم القیامه، و حرامه حرام إلی یوم القیامه». (کلینی، بی‌تا: ۱، آیه۵۷)

۴. «فَأَقِمْ وَجْهَکَ لِلدِّینِ حَنِیفاً فِطْرَتَ اللَّهِ الَّتِی فَطَرَ النَّاسَ عَلَیْها». (روم، آیه۳۰)

www.noormags.ir

۵. «نَزَّلْنا عَلَیْکَ الْکِتابَ تِبْیاناً لِکُلِّ شَیْءٍ وَ هُدی وَ رَحْمَةً وَ بُشْری لِلْمُسْلِمِینَ». (نحل، آیه۸۹)
۶. برای مثال امام صادق(ع) در یک حدیث، چهار نوع رابطه انسان را بیان می‌کند و برای هر کدام از آنها هفت اصل مهم و کلی را نام می‌برد. بدین ترتیب، در همین یک روایت، ۲۸ مورد از اصول سبک زندگی اسلامی بیان می‌شود که فرازمانی و فرامکانی است. (مصطفوی، ۱۳۶۳)
۷. «ان الامور مرهونه باوقاتها». (مجلسی، ۱۴۱۳، ۷۴ : ۱۶۷) این حدیث، هم اشاره دارد به اینکه زمان را از دست ندهیم، و هم اشاره دارد به اینکه در هر زمانی، کار مناسب همان زمان را انجام بدهیم.
۸. «... وَلَن یَجْعَلَ اللّهُ لِلْکَافِرِینَ عَلَی الْمُؤْمِنِینَ سَبِیلاً». (نساء، آیه۱۴۲)
۹. «إِنَّمَا الْبَیْعُ مِثْلُ الرِّبَا وَأَحَلَّ اللّهُ الْبَیْعَ وَحَرَّمَ الرِّبَا ...». (بقره، آیه۲۷۶)
۱۰. «یَا أَیُّهَا الَّذِینَ آمَنُواْ اتَّقُواْ اللّهَ وَذَرُواْ مَا بَقِیَ مِنَ الرِّبَا إِن کُنتُم مُّؤْمِنِینَ فَإِن لَّمْ تَفْعَلُواْ فَأْذَنُواْ بِحَرْبٍ مِّنَ اللّهِ وَرَسُولِهِ ...». (همان، آیه ۲۸۰)
۱۱. امام صادق(ع): «ان ارادت احدکم ان یستجاب له، فلیطیب کسبه، و لیخرج من مظالم الناس، و ان الله لا یرفع الیه عبد و فی بطنه حرام او عنده مظلمه من خلقه». (مجلسی، ۱۴۱۳، ۹۳: ۳۲۱)
۱۲. «ایها الناس، ان الله قد اعاذکم من ان یجور علیکم، و لم یعذکم من ان یبتلیکم، جلّ من قائل: ان فی ذلک لایات و ان کنّا لمبتلین». (مؤمنون، آیه۳۱/ مجلسی، ۱۴۱۳، ۵: ۲۲۰)
۱۳. «لاتفرح بالغناء والرخاء، و لاتغمّ بالفقر و البلاء، فان الذهب یجرّب بالنار، و المؤمن یجرب بالبلاء». (تمیمی آمدی، ۱۳۸۱: ح ۱۰۳۹۴)
۱۴. «ان البلاء للظالم ادب، و للمومن امتحان، و للانبیاء درجه». (مجلسی، ۱۴۱۳، ۶۷ : ۲۳۵)

منابع

۱. احمدی میانجی، علی(۱۹۹۸م)، مکاتیب الرسول، قم، دارالحدیث.
۲. آقانوری، علی (۱۳۸۸)، امامان شیعه و وحدت اسلامی، قم، دانشگاه ادیان و مذاهب.
۳. امام خمینی، روح‌الله، (۱۳۶۱)، صحیفه نور، مجموعه رهنمودهای امام خمینی، مقدمه: سید علی خامنه‌ای، تهران، وزارت ارشاد اسلامی.
۴. ترخان، قاسم، (۱۳۸۸)، نگرشی عرفانی، فلسفی و کلامی به شخصیت و قیام امام حسین(ع)، قم، نشر چلچراغ.
۵. تمیمی آمدی، عبد الواحد، (۱۳۸۱)، قرر الحکم و درر الکلم، قم، داراکتب الاسلامیة.
۶. حرانی، ابن‌شعبه، (۱۳۶۹)، تحف‌العقول عن آل‌الرسول، ترجمه فارسی کمره‌ای، تصحیح: علی‌اکبر غفاری، تهران، کتابفروشی اسلامیه.
۷. حویزی، عبدعلی بن جمعه (بی‌تا)، نورالثقلین، قم، اسماعیلیان.
۸. خامنه‌ای، سید علی (۱۳۹۱)، انسان ۲۵۰ ساله، تهران، مؤسسه فرهنگی ایمان جهادی.
۹. سبحانی تبریزی، جعفر (۱۳۵۸)، هستی‌شناسی در مکتب صدر المتألهین، قم، نشر توحید.
۱۰. طباطبایی، سیدمحمد حسین (بی‌تا)، فرازهایی از اسلام، گردآورنده: مهدی ابراهیمی، قم، جهان آرا.
۱۱. فاضلی، قادر (۱۳۸۴)، سیری در قواعد ثابت و متغیر در فقه اسلامی، تهران، فضیلت علم.

www.noormags.ir

۱۲. قرآن کریم.
۱۳. کاویانی، محمد (۱۳۹۱)، سبک زندگی اسلامی و ابزار سنجش آن، قم، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.
۱۴. کلینی، محمدبن یعقوب‌بن اسحاق (بی‌تا)، اصول الکافی، ترجمه و شرح: جواد مصطفوی، تهران، اهل‌البیت(ع).
۱۵. مجلسی، محمدباقر (۱۴۱۳ق)، بحارالانوار: الجامعه لدرر اخبار الائمه الاطهار، بیروت، دار الاضواء.
۱۶. محمدی‌ری‌شهری، محمد (۱۳۷۷)، میزان الحکمه (همراه با ترجمه فارسی)، قم، دارالحدیث.
۱۷. مصباح یزدی، محمد تقی (۱۳۶۵)، آموزش عقائد، تهران، سازمان تبلیغات اسلامی.
۱۸. مصطفوی، حسن (۱۳۶۳)، مصباح الشریعه و مفتاح الحقیقه: در تزکیه نفس و حقایق و معارف الهی، تهران، نشر قلم.
۱۹. نوری طبرسی، میرزا حسین (۱۴۰۸ق)، مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل، بیروت، تحقیق مؤسسه آل‌البیت(ع) لاحیاء التراث.
۲۰. یعقوبی اردنی، احمدحسین (۱۳۸۴)، اهل‌بیت(ع)؛ محور وحدت، ترجمه عباس جلالی، قم، بوستان کتاب.
۲۱. اختری، محمد حسن (۱۳۹۲)، «ترویج سبک زندگی اهل‌بیت با توجه به شرایط اجتماعی امروز»، ویژه‌نامه سبک زندگی اهل‌بیت(ع)، ش۱، قم، مجمع جهانی اهل‌بیت.
۲۲. پیشوائی، مهدی، (۱۳۹۳)، «الزامات استفاده از سبک زندگی اهل‌بیت(ع) در زندگی»، ویژه‌نامه سبک زندگی اهل‌بیت(ع)، ش۲، قم، مجمع جهانی اهل‌بیت.
۲۳. جباری، محمد رضا، (۱۳۹۲)، «مبانی و روش‌های استنباط سیره معصومین(ع)»، ویژه‌نامه سبک زندگی اهل‌بیت(ع)، ش۳، قم، مجمع جهانی اهل‌بیت.
۲۴. حکیم، سید منذر، (۱۳۹۲)، «آفت ظاهرگرایی و سطحی‌نگری در برداشت از مکاتب اهل‌بیت(ع)»، ویژه‌نامه سبک زندگی اهل‌بیت(ع)، ش۱، قم، مجمع جهانی اهل‌بیت.
۲۵. شریفی، احمدحسین، (۱۳۹۲)، «اهمیت سبک زندگی در سیره و سخن اهل‌بیت(ع)»، ویژه‌نامه سبک زندگی اهل‌بیت(ع)، ش۱، قم، مجمع جهانی اهل‌بیت.
۲۶. صفری فروشانی، نعمت الله، (۱۳۹۲)، «چرا اهل‌بیت(ع) را دست نیافتنی جلوه می‌دهیم؟»، ویژه‌نامه سبک زندگی اهل‌بیت(ع)، ش۱، قم، مجمع جهانی اهل‌بیت.
۲۷. کاویانی، محمد (۱۳۹۲)، «دورنمایی از نظریه سبک زندگی تجویزی اسلام»، نشریه مبلغان، قم، جامعه مدرسین.
۲۸. لک‌زایی، نجف (۱۳۹۲)، «راه گذر و عبور از غرب، بازگشت به مکتب اهل‌بیت(ع)است»، ویژه نامه سبک زندگی اهل‌بیت(ع)، ش۱، قم، مجمع جهانی اهل‌بیت.

www.noormags.ir